

A.Sh. Toymurodov

Osiyo xalqaro universiteti

Pedagogika va psixologiya

kafedrasi o'qituvchisi

+998912447213

Abdurahmontuymuradov@gmail.com

PSIXOLOGIK XIZMAT KO'RSATISHDA DIAGNOSTIKA QILISH USUL VA VOSITALARI

Anotatsiya: Ushbu maqolada psixologik xizmat ko'rsatishda diagnostika qilish turlari va usullari haqida batafsil ma'lumot berilgan. Diagnostika insonning psixologik holati, xulq-atvori, emotsional va intellektual rivojlanishini baholashda muhim ahamiyat kasb etadi. Maqolada klinik, eksperimental-psixologik, pedagogik-psixologik, mehnat psixologiyasi va shaxs psixodiagnostikasi kabi asosiy diagnostika turlari hamda ularning qo'llaniladigan metodlari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, kuzatish, suhbat, anketalar, loyihaviy va psixofiziologik metodlar orqali inson psixikasini o'rganish usullari tahlil qilingan. Ushbu material psixologlar, tadqiqotchilar va ta'lim sohasi vakillari uchun muhim qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Psixologik diagnostika, klinik diagnostika, eksperimental-psixologik diagnostika, pedagogik-psixologik diagnostika, mehnat psixologiyasi, shaxs psixodiagnostikasi, psixologik testlar, kuzatish, suhbat, anketalar, loyihaviy metodlar, psixofiziologik metodlar.

Asosiy qism:

Psixologik xizmat ko'rsatishda diagnostika qilish turli usullar orqali amalga oshiriladi. Diagnostika insonning psixologik holatini, xulq-atvorini, emotsional va intellektual rivojlanishini aniqlashga yordam beradi.

Psixologik diagnostika quyidagi asosiy turlarga bo'linadi:

- **Klinik (tibbiy) diagnostika**

Klinik (tibbiy) diagnostika – bu insonning ruhiy holatini baholash, psixologik buzilishlarni aniqlash va ularga tashxis qo'yish uchun qo'llaniladigan ilmiy asoslangan metodlar majmuasidir. Klinik (tibbiy) diagnostika insonning psixologik va ruhiy holatini tahlil qilish, psixologik kasalliklarni aniqlash va ularni davolash strategiyalarini ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon psixologlar, psixiatrlar va nevrologlar tomonidan olib boriladi.

- a) Klinik suhbat
- b) Kuzatish
- c) Loyihaviy testlar (Rorshax testi, TAT – Tematik Apperseptiv Test)
- d) Shaxs testlari (MMPI, Bek depressiya shkalasi)

- **Eksperimental-psixologik diagnostika**

Bu usulda maxsus ilmiy eksperimentlar orqali inson psixikasining turli jihatlari o'rganiladi. Shaxsning kognitiv va emotsional xususiyatlarini aniqlashda, xulq-atvor va psixik funksiyalarni baholashda, ruhiy buzilishlarni diagnostika qilishda qo'llaniladi.

- a) Kognitiv (idrok, xotira, tafakkur, e'tibor) testlari
- b) Reaksiyalarni o'lchash
- c) Kompyuter dasturlari orqali o'tkaziladigan sinovlar

• **Pedagogik-psixologik diagnostika**

Asosan maktabgacha, maktab va oliy ta'lim muassasalarida qo'llanadi. Talabalar va o'quvchilarning psixologik rivojlanishi, qobiliyatlari va o'quv jarayoniga moslashuvi tahlil qilinadi.

- a) Anketalar
- b) Psixologik suhbat
- c) Qobiliyat va intellekt testlari (IQ testi, Torrens kreativlik testi)

• **Mehnat psixologiyasi diagnostikasi**

Bu diagnostika ish joyida insonning ish qobiliyatini, stressga chidamliligini va kasbiy mosligini aniqlash uchun ishlatiladi.

- a) Kasbiy yo'nalish testlari
- b) Stress va motivatsiya diagnostikasi
- c) Guruh psixologik muhitini tahlil qilish

• **Shaxs psixodiagnostikasi**

Bu turdagi diagnostika insonning shaxsiy fazilatlarini, temperament va xarakterini aniqlashga qaratilgan.

- a) Big Five (Katta beshlik) shaxs testi
- b) MBTI (Mayers-Briggs Type Indicator)
- c) Eysenck temperamenti testi

Diagnostika metodlari

Psixologik diagnostikada quyidagi asosiy metodlar qo'llaniladi:

1. Kuzatish (Observatsiya)

- Inson xulq-atvori tabiiy muhitda yoki sun'iy sharoitda kuzatiladi.
- Kuzatishlar tuzilgan va tuzilmagan shaklda bo'lishi mumkin.

2. Suhbat (Intervyu)

- Ochiq va yopiq savollar asosida olib boriladi.
- Psixologik maslahatchi yoki tadqiqotchi respondent bilan muloqot orqali uning muammolarini aniqlaydi.

3. Anketa va so‘rovnomalar

- Psixologik testlar yordamida insonning ruhiy holati o‘rganiladi.
- Ommabop testlar: 16 PF (Cattell shaxs testi), MMPI, Bek depressiya shkalasi.

4. Loyihaviy metodlar

- Odamning ongsiz motivlarini aniqlashga qaratilgan.
- Mashhur testlar: Rorshax testi, Tematik Apperseptiv Test (TAT).

5. Psixofiziologik metodlar

- Bioritm, yurak urishi, miya faoliyati (EEG) va boshqa fiziologik jarayonlar o‘rganiladi.

Xulosa

Psixologik diagnostika insonning psixologik holatini chuqur o‘rganish va baholashga xizmat qiladi. Ushbu jarayon orqali shaxsning emotsional, kognitiv va xulq-atvor xususiyatlari aniqlanadi hamda ularga mos keluvchi individual yondashuvlar ishlab chiqiladi. Klinik, eksperimental, pedagogik va mehnat psixologiyasi diagnostikasi kabi yo‘nalishlar insonning turli hayot sohalaridagi psixologik ehtiyojlarini o‘rganishda muhim rol o‘ynaydi. Diagnostikada qo‘llaniladigan metodlar – kuzatish, suhbat, test va psixofiziologik o‘lchovlar – psixologik xulosa va tavsiyalarni aniq va ilmiy asoslangan qilishga yordam beradi. Shu bois, psixologik xizmatlar ko‘rsatishda to‘g‘ri diagnostika usullarini tanlash insonning psixologik farovonligini ta‘minlashda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Toymurodov, A. (2023, December). MODERN INTERPRETATION OF PSYCHODIAGNOSTICS AND PSYCHOCORRECTION OF EXTREME SITUATIONS. In INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE" SCIENTIFIC ADVANCES AND INNOVATIVE APPROACHES" (Vol. 1, No. 5, pp. 71-79).
2. Toymurodov, A. (2023). BASICS OF PROVIDING PSYCHOLOGICAL SERVICES TO MILITARY PERSONNEL. Академические исследования в современной науке, 2(24), 148-152.
3. Shuhratovich, T. A. (2025). PSIXOLOGIK TESTLAR TURLARI VA ULARNI QANDAY QO‘LLASH. Modern digital technologies in education: problems and prospects, 2(1), 8-15.
4. Abdurahmon, T. (2025). BOLALAR PSIXOLOGIYASINI O‘RGANISH ULARNING RIVOJLANISH JARAYONLARI. Modern digital technologies in education: problems and prospects, 2(1), 16-21.
5. Abdurahmon, T. (2025). STRESSNI EKSPERIMENTAL TAHLIL QILISH. New modern researchers: modern proposals and solutions, 2(1), 51-56.
6. Abdurahmon, T. (2025). XOTIRA VA ESLAB QOLISH JARAYONLARINI. New modern researchers: modern proposals and solutions, 2(1), 57-62.

7. Abdurahmon, T. (2025). PSIXOLOGIYADA QAROR QABUL QILISH JARAYONLARINI EKSPERIMENTAL TADQIQ QILISH. New modern researchers: modern proposals and solutions, 2(1), 1-7.
8. Abdurahmon, T. (2025). PSIXOLOGIYADA NEYROEKSPERIMENTLARNING AHAMIYATI. New modern researchers: modern proposals and solutions, 2(1), 14-20.
9. Abdurahmon, T. (2025). KOGNITIV PSIXOLOGIYA INSONNING ONG JARAYONLARI. New modern researchers: modern proposals and solutions, 2(1), 8-13.
10. Toymurodov, A. S. (2025). BOSHQARUV VA IJTIMOY PSIXOLOGIYA O ‘ZARO ALOQASI. Modern digital technologies in education: problems and prospects, 2(2), 7-12.
11. Toymurodov, A. S. (2025). LIDERLIK VA RAHBARLIK PSIXOLOGIYASI. Modern digital technologies in education: problems and prospects, 2(2), 19-24.
12. Toymurodov, A. S. (2025). QAROR QABUL QILISH VA PSIXOLOGIK OMILLAR. Modern digital technologies in education: problems and prospects, 2(2), 13-18.
13. Toymurodov, A. S. (2025). TASHKILOT ICHIDAGI IJTIMOY MUNOSABATLAR. Modern digital technologies in education: problems and prospects, 2(2), 1-6.
14. Toymurodov, A. S. (2025). KOGNITIV DISSONANSIYA: PSIXOLOGIK QARAMA-QARSHILIKNI ANGLASH. New modern researchers: modern proposals and solutions, 2(1), 33-38.
15. Toymurodov, A. S. (2025). IJTIMOY IDENTITET VA O‘ZLIKNI ANGLASH. New modern researchers: modern proposals and solutions, 2(1), 21-26.